ADMINISTRATĪVĀ APGABALTIESA

Lieta Nr.A420336312

AA43 – 1467 - 13/13

SPRIEDUMS

Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2013.gada 28.oktobrī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja S.Kanenberga,

tiesneses I.Meldere un U.Mihailova

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz biedrības „Latvijas Pilsoniskā Cilvēktiesību Komisija" pieteikumu daļā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, par Rīgas bāriņtiesas 2011.gada 22.septembra lēmuma Nr.1 – 6/2139 atzīšanu par prettiesisku un kaitējuma atlīdzinājumu /pers. A/ Ls 80 000 apmērā, sakarā ar Rīgas bāriņtiesas apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2012.gada 17.maija spriedumu daļā.

Aprakstošā daļa

[1] Administratīvajā rajona tiesā saņemts biedrības „Latvijas Pilsoniskā Cilvēktiesību komisija" (turpmāk – Biedrība) pieteikums un pieteikuma papildinājumi, kuros norādīts turpmāk minētais.

[1.1] Biedrība pieteikumu iesniegusi kā Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 29.panta subjekts ar nolūku aizstāvēt rīcībnespējīgā /pers. A/ intereses.

[1.2] /pers. A/ atrašanās piespiedu kārtā sociālās aprūpes centra „Zemgale" filiālē „Īle" (turpmāk arī – Sociālās aprūpes centrs) pārkāpj Apvienoto Nāciju Organizācijas (turpmāk arī - ANO) Vispārējās Cilvēktiesību deklarācijas 4.pantu, tādēļ Biedrība lūdz nekavējoties atbrīvot /pers. A/ no Sociālās aprūpes centra, jo saskaņā ar saistībām, kas izriet no starptautiskajiem dokumentiem, par /pers. A/ brīvības atņemšanu var lemt tikai tiesa, nevis privātpersona /pers. B/, kas tobrīd bija /pers. A/ aizgādne. Biedrība lūdz atbrīvot no /pers. A/ aizgādņu pienākumu pildīšanas /pers. B/ un /pers. C/. Par /pers. A/ aizgādni Biedrība lūdz apstiprināt Biedrības biedru /pers. D/.

[1.3] Lūgts arī atlīdzināt /pers. A/ nodarīto kaitējumu Ls 80 000 apmērā par Rīgas bāriņtiesas (turpmāk arī – Bāriņtiesa) rīcību un pieņemtajiem lēmumiem /pers. A/ aizgādnības lietā.

[2] Bāriņtiesā 2011.gada 13.jūlijā saņemts /pers. A/ iesniegums, kurā atkārtoti, citstarp, lūgts nozīmēt par /pers. A/ aizgādņiem /pers. E/ un /pers. D/.

[3] Ar Bāriņtiesas 2011.gada 22.septembra lēmumu Nr.1 - 6/2137 nolemts atcelt /pers. B/ un /pers. C/ no /pers. A/ līdzaizgādņu pienākumu pildīšanas; ar lēmumu Nr.1 - 6/2138 nolemts iecelt /pers. E/ par /pers. A/ aizgādni un ar lēmumu Nr.1 – 6/2139 (turpmāk – Lēmums) nolemts atteikt /pers. D/ iecelt par līdzaizgādni /pers. A/.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2012.gada 13.janvāra lēmumu pieņemts pieteikumspar labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru par /pers. A/ (turpmāk – pieteicējs) līdzaizgādni tiktu apstiprināts /pers. D/, un kaitējuma atlīdzinājumu pieteicējam Ls 80 000 apmērā.

[5] Administratīvajā rajona tiesā saņemti Bāriņtiesas (turpmāk arī – atbildētāja) rakstveida paskaidrojumi, kuros norādīts, ka pieteikumu neatzīst un lūdz izbeigt tiesvedību, jo laikā, kad pieteicējs tika uzņemts Biedrībā, viņš jau bija atzīts par rīcībnespējīgu, līdz ar to Biedrība nebija tiesīga iesniegt pieteikumu kā APL 29.panta subjekts.

Paskaidrojumā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[5.1] /pers. D/ izteicis vēlmi uzņemties vienīgi juridiskās palīdzības sniegšanu pieteicējam, taču gatavību risināt sadzīves jautājumus un uzņemties gādību par pieteicēja personību /pers. D/ nav izteicis. /pers. D/ nav juridiskās izglītības un ir konstatētas noteiktas veselības problēmas.

[5.2] Ņemot vērā Civillikuma 316.pantu un to, ka pieteicēja aizgādnība nav grūta un sarežģīta, kā arī pieteicēja izteikto viedokli par vienu aizgādni, pieteicēja interesēs ir iecelt viņam vienu aizgādni, un par labāko aizgādņa kandidātu ir atzīstams /pers. E/.

[5.3] Konkrētajā lietā bija jāizbeidz lieta par /pers. D/ iespējamo iecelšanu par pieteicēja aizgādni, taču, tā kā viens no lietas ierosināšanas iemesliem bija pieteicēja lūgums, rezolutīvās daļas formulējums atteikuma veidā būtu saprotamāks rīcībnespējīgajam.

[5.4] Ņemot vērā judikatūras atziņas, /pers. D/ nav subjektīvo tiesību prasīt iecelt viņu par līdzaizgādni, jo viņš nav pieteicēja radinieks.

[5.5] Pieteicēja aizgādnības lietas materiālos ir Rīgas apgabaltiesas zvērinātas notāres I.Reliņas 2011.gada 21.oktobrī izsniegtā pilnvara, kurā /pers. E/ pilnvarojis /pers. D/ pārstāvēt pieteicēja intereses jebkurā jautājumā visās tiesu instancēs, bāriņtiesā, šķīrējtiesās, kā arī valsts, pašvaldību, policijas, prokuratūras, administratīvajās iestādēs. Taču kopš /pers. D/ ir izdota šī pilnvara, viņš nav rīkojies, lai pieteicējs turpmāk varētu neuzturēties Sociālās aprūpes centrā, lai gan /pers. D/ vēlme iecelt viņu pār līdzaizgādni pieteicējam saistīta tieši ar pieteicēja dzīvesvietas maiņu.

[6] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2012.gada 4.aprīļa lēmumu lietā pieaicināts Latvijas Republikas Tiesībsargs atzinuma sniegšanai, un Tiesībsarga atzinums Administratīvajā rajona tiesā saņemts 2012.gada 23.aprīlī.

[7] Administratīvajā rajona tiesā 2012.gada 10.aprīlī saņemta biedrības „Resursu centrs cilvēkiem ar garīgiem traucējumiem „Zelda”” (turpmāk – biedrība „Zelda”) vēstule, un ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2012.gada 11.aprīļa lēmumu biedrībai „Zelda” atļauts būt par *amicus curiae* lietā un sniegt viedokli.

[8] Administratīvajā rajona tiesā saņemts Biedrības viedoklis par biedrības „Zelda” viedokli, kurā norādīts, ka pievienojas biedrības „Zelda” viedoklim un atsaucas uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2012.gada 17.janvāra spriedumu lietā Nr.36760/06, kura ir analoģiska izskatāmajai lietai.

[9] Administratīvajā rajona tiesā saņemts atbildētājas viedoklis par biedrības „Zelda” viedokli, kurā, citstarp, norādīts, ka piekrīt viedoklim, ka nacionālie normatīvie akti neparedz rīcībnespējīgai personai tiesības stāties biedrībās, taču nepiekrīt, ka Latvijas Republikas Satversme (turpmāk – Satversme) un citi cilvēktiesības regulējošie dokumenti kopumā pieļauj šādu iespēju. Ņemot vērā, ka pašreiz nav spēkā vienīgi Civillikuma 358.pants, bet pārējais aizgādnības tiesiskais regulējums ir spēkā esošs un nav mainījies, nav pamata pieņemt, ka rīcībnespējīgā persona var būt par kādas biedrības biedru. Šādu tiesību neparedzēšana personai pasargā to no biedrības pārstāvju iespējamās negodprātīgās rīcības. Ja persona tomēr varētu būt kādas biedrības biedrs un biedrība varētu to pārstāvēt, izveidotos situācija, ka jebkura persona var rīkoties rīcībnespējīgas personas vārdā bez atbildētājas kontroles.

Rīcībnespējīgas personas viedoklim nav priekšroka pār aizgādņa viedokli, jo personas veselības stāvoklis var ietekmēt viņas spēju objektīvi uztvert situāciju un sniegt adekvātu viedokli.

[10] Ar Administratīvās rajona tiesas 2012.gada 17.maija spriedumu noraidīts atbildētājas lūgums par tiesvedības izbeigšanu lietā, pieteikums daļēji apmierināts un uzlikts par pienākumu atbildētājai izdot administratīvo aktu, ar kuru par pieteicēja līdzaizgādni tiktu apstiprināts /pers. D/, un konstatēts, ka Lēmums bija prettiesisks, un noraidīts pieteikums daļā par kaitējuma atlīdzinājumu pieteicējam Ls 80 000 apmērā.

Spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[10.1] Tiesa konstatēja, ka Biedrību un nodibinājumu likuma 2.panta pirmā daļa noteic, ka biedrība ir brīvprātīga personu apvienība, kas nodibināta, lai sasniegtu statūtos noteikto mērķi, kam nav pelņas gūšanas rakstura. Savukārt šī likuma 29.panta pirmā daļa paredz, ka valde pieņem lēmumu par biedra uzņemšanu biedrībā, ja vien statūti nenosaka citādi. Minētā likuma 29.panta ceturtā daļa noteic, ka biedra dalība biedrībā nav nododama trešajām personām vai mantojama, ja vien likums nenosaka citādi. Ņemot vērā minēto, secināms, ka Biedrību un nodibinājumu likums neregulē to, vai par biedrības biedru var kļūt arī rīcībnespējīga persona. Taču no šī likuma izriet, ka dalība biedrībā ir personiska tiesība.

Tiesas ieskatā Civillikuma 361.pants nepārprotami noteic, ka aizgādnībā esošo garā slimo darbība attiecībā uz viņu mantiskajām tiesībām nav spēkā. Taču, interpretējot šo normu attiecībā uz personiskajām tiesībām, ir jāņem vērā tas, ka dalība biedrībā ir biedrošanās brīvības izpausme. Biedrošanās brīvība kā viena no cilvēktiesībām ir garantēta gan Satversmes 102.pantā, gan ANO Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 22.pantā un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Cilvēktiesību konvencija) 11.pantā. Visos šajos dokumentos biedrošanās brīvība ir garantēta ikvienam. Juridiskajā literatūrā ir norādīts, ka nav pamata attiecībā uz cilvēktiesībām likt vienādības zīmi starp personas rīcībspēju un spēju īstenot cilvēktiesības. Cilvēktiesību jomā rīcībspējas ierobežojumi var skart mantisko tiesību jomu, nevis personisko tiesību jomu. Ja cilvēks spēj piedalīties sapulcē vai gājienā, spēj paust savu viedokli, tad viņš spēj arī realizēt attiecīgās cilvēktiesības (*Hufen F. Staatsrecht II. Grundrechte. C.H.Beck, München 2007, S.89.*). Turklāt jāņem vērā, ka arī ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām 29.pants skaidro, ka personām ar invaliditāti ir tiesības uz līdzdalību biedrībās. Līdz ar to tiesas ieskatā tas, ka persona ir atzīta par rīcībnespējīgu, automātiski nenozīmē to, ka tā nevar būt par biedrības biedru.

Turklāt jāņem vērā, ka, kā to pamatoti ir norādījis Tiesībsargs un biedrība „Zelda", no cilvēktiesībām izriet tas, ka nav pieļaujama pilnīga rīcībspējas atņemšana personai. To ir atzinusi arī Satversmes tiesa savā 2010.gada 27.decembra spriedumā lietā Nr.2010 – 38 – 01. Lai arī atbilstoši šim spriedumam, Civillikuma 358.pants un 364.pants par neatbilstošiem Satversmes 96.pantam un spēkā neesošiem ir atzīti tikai no 2012.gada 1.janvāra, taču tiesas ieskatā ir jāņem vērā, ka tas tika noteikts, lai dotu likumdevējam pienācīgu laiku jauna regulējuma izstrādei. Līdz ar to tiesību normu piemērošanā arī līdz 2012.gada 1.janvārim bija jāņem vērā Satversmes tiesas spriedumā paustās atziņas, kuras turklāt izriet arī no Latvijas starptautiskajām saistībām, kuras Latvija bija uzņēmusies jau pirms 2012.gada 1.janvāra. Ņemot vērā minēto, tiesas ieskatā tiesai gan pieteikuma saņemšanas brīdī 2011.gadā, gan arī lietas ierosināšanas brīdī nebija pamats automātiski pieņemt, ka pieteicējs nevar būt par biedrības biedru.

[10.2] Saņemot pieteikumu, tiesa ņēma vērā gan juridiskajā literatūrā (*Rodiņa A., Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, 73.-78.lpp.*), gan arī Satversmes tiesas spriedumā lietā Nr.2010 – 38 – 01 ietvertās atziņas, ka tas, ka persona ir atzīta par rīcībnespējīgu, nevar būt par pamatu, lai automātiski secinātu, ka šāda persona nevar iesniegt pieteikumu. Ja persona tiesā vēršas jautājumā, kas tieši saistīts ar tās rīcībspēju, tad tiesai nav pamata atteikties pieņemt pieteikumu tikai rīcībnespējas dēļ, jo pretējā gadījumā personai varētu tikt nepamatoti liegtas iespējas aizstāvēt savas pamattiesības. Tā kā pieteikumā bija lūgts atcelt esošos aizgādņus un iecelt citus, tiesa uzskatīja, ka pieteikums ir saistīts ar rīcībspēju un pie šādiem apstākļiem nav pamatoti prasīt, lai persona savas tiesības realizē ar aizgādņu palīdzību, pret kuriem persona vēršas. Tas neatbrīvotu tiesu no pienākuma lietas izskatīšanas gaitā noskaidrot, vai pieteikumā paustais atbilst pieteicēja patiesajai gribai.

[10.3] Lieta tika ierosināta 2012.gada 13.janvārī. Atbilstoši Satversmes tiesas 2010.gada 27.decembra spriedumam lietā Nr.2010 – 38 – 01 spēku jau bija zaudējis Civillikuma 358. un 364.pants. Ņemot vērā Satversmes tiesas spriedumā ietverto motivāciju, pēc 2012.gada 1.janvāra vairs nav pamata uzskatīt personu par pilnīgi rīcībnespējīgu. Kā pamatoti norādīts biedrības „Zelda" vēstulē, jāņem vērā arī tas, ka 2011.gada 15.novembrī Saeimā tika iesniegti likumprojekti par grozījumiem vairākos likumos tostarp Civillikumā, atbilstoši kuriem personas rīcībspēju varēs ierobežot tikai daļēji un personiskās tiesības ierobežot nevarēs. Turklāt tiesas sēdē pieteicēja aizgādnis /pers. E/ norādīja, ka viņš atbalsta pieteicēja dalību Biedrībā un atbalsta arī pieteikumu.

Ņemot vērā minēto, tiesa secināja, ka lietas ierosināšanas brīdī tiesai nebija un lietas izskatīšanas brīdī tiesai nav pamata uzskatīt, ka pieteicējs nevar būt par Biedrības biedru. Līdz ar to tiesa atzina, ka tiesai nav pamata izbeigt tiesvedību lietā, pamatojoties uz APL 282.panta 2.punktu.

[10.4] Atbilstoši Civillikuma 360.pantam, ja tiesa atzīst personu par rīcības nespējīgu gara slimības vai plānprātības dēļ, tā paziņo par to bāriņtiesai, kas pēc vajadzības ieceļ pār garā slimo vienu vai vairākus aizgādņus, kam uzdod viņa mantas pārvaldību un sevišķu gādību par viņa personu, neuzliekot tomēr aizgādņiem pienākumu pašiem kopt garā slimo. Tātad šī norma paredz, ka personai var būt arī vairāki aizgādņi, tomēr tā nenosaka, kādos gadījumos būtu ieceļami vairāki aizgādņi. Taču Civillikuma 356.pants paredz, ka aizgādnība pār pilngadīgajiem pakļauta attiecīgiem noteikumiem par aizbildnību pār nepilngadīgajiem, ciktāl šie noteikumi nerunā pretim sekojošiem. Savukārt Civillikuma 316.pants noteic, ka katras aizbildnības pārvaldībai ieceļams viens aizbildnis. Sevišķi grūtām un sarežģītām aizbildnībām var iecelt arī vairākus aizbildņus, tomēr ne vairāk par trijiem.

Ņemot vērā minēto, secināms, ka personai var iecelt vairāk kā vienu aizgādni, ja aizgādnība ir sevišķi grūta un sarežģīta.

[10.5] Izvērtējot Civillikuma normas un atbildētājas praksi, tiesa secināja, ka aizgādnība par sevišķi grūtu un sarežģītu var tikt uzskatīta divos gadījumos. Pirmkārt, aizgādnība var būt objektīvi sevišķi grūta un sarežģīta, ja aizgādnības ietvaros risināmo jautājumu loks ir sarežģīts ikvienam potenciālajam aizgādnim. Otrkārt, aizgādnība var būt subjektīvi grūta un sarežģīta. Proti, aizgādnība ir grūta un sarežģīta konkrētam esošajam vai potenciālajam aizgādnim, kurš savu personisko apstākļu dēļ nespēj viens pats risināt visus ar aizgādnību saistītos jautājumos. Tiesas ieskatā aizgādnība ir atzīstama par sevišķi grūtu un sarežģītu Civillikuma 316.panta izpratnē arī subjektīvo grūtību un sarežģītības dēļ, jo ir jāņem vērā, ka aizgādnība uzliek aizgādnim nopietnus pienākumus un atbildību par citu personu. Ne vienmēr ir iespējams atrast cilvēku, kas ir gatavs un spējīgs viens pats uzņemties atbildību par visu jautājumu risināšanu. Tiesas ieskatā tā ir atbildīga rīcība, ja aizgādnis apzinās, ka savu personisko īpašību vai personisko apstākļu dēļ viņš viens pats nevarēs pilnvērtīgi nodrošināt rīcībnespējīgās personas visu interešu aizsardzību un lūdz iecelt vēl vienu aizgādni rīcībnespējīgajai personai. Līdz ar to tiesas ieskatā aizgādnību par sevišķi grūtu un sarežģītu ir pamats atzīt gan tad, ja tā ir objektīvi sevišķi grūta un sarežģīta, gan arī tad, ja tā ir subjektīvi sevišķi grūta un sarežģīta.

[10.6] Izvērtējot konkrēto gadījumu, tiesa secināja, ka pieteicēja gadījumā aizgādnība ir gan objektīvi sevišķi grūta un sarežģīta, gan arī subjektīvi sevišķi grūta un sarežģīta.

Tiesa konstatēja, ka pieteicēja aizgādnis /pers. E/ uzskata, ka ir nepieciešams risināt jautājumu par rīcībspējas atjaunošanu pieteicējam, kā arī izvērtēt, vai rīcībspējas atņemšanas procesā netika pieļauti pārkāpumi. No lietas materiāliem izriet, ka arī pats pieteicējs uzskata, ka ir nepieciešams šos jautājumus risināt. Tiesas ieskatā ir jāņem vēra arī tas, ka ar Satversmes tiesas 2010.gada 27.decembra spriedumu lietā Nr.2010 – 38 – 01 atzīts, ka nav pieļaujama pilnīga rīcībspējas atņemšana personai. Lai arī atbilstoši šim spriedumam līdz 2012.gada 1.janvārim regulējums saistībā ar personu rīcībspējas ierobežošanu vēl nav stājies spēkā, tomēr tas nozīmē, ka tuvākajā laikā jebkurā gadījumā būs nepieciešams nodrošināt to, ka tiek pārvērtēts jautājums par pieteicēja rīcībspējas apjomu.Tiesas ieskatā šādu jautājumu risināšana ir atzīstama par sevišķi grūtu un sarežģītu lielākai daļai aizgādņu, kas veiksmīgi spēj ikdienā kārtot aizgādnībā esošās personas personisko un mantisko jautājumu risināšanu. Turklāt no lietas materiāliem izriet, ka nepietiekami aktīva darbība pieteicēja rīcībspējas atjaunošanas iespēju izvērtēšanā bija viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc atbildētāja no aizgādņa pienākumu pildīšanas atcēla iepriekšējos pieteicēja aizgādņus. Līdz ar to tiesas ieskatā ir pamats atzīt, ka pieteicēja gadījumā aizgādnība ir objektīvi sevišķi grūta un sarežģīta.

Tiesa konstatēja, ka pieteicēja aizgādnis /pers. E/ ir norādījis, ka viņš var veiksmīgi risināt aizgādnības ikdienas jautājumus. Taču, tā kā viņš ir gan aizņemts darbā, gan arī viņam ir jānodarbojas ar pieteicēja aizgādnības ikdienas jautājumu risināšanu, viņam nav pietiekami daudz laika, ko veltīt iespējamai pieteicēja rīcībspējas atjaunošanai un tam, lai nodrošinātu, ka tiek izvērtēts, vai rīcībspējas atņemšanas procesā netika pieļauti pārkāpumi. Turklāt /pers. E/ norādīja, ka viņam nav arī pieredzes jautājumu kārtošanā iestādēs un tiesās. Ņemot vērā minēto, tiesa secināja, ka /pers. E/ personisko apstākļu dēļ (laika trūkums) un arī personisko īpašību (pieredzes trūkums jautājumu kārtošanā iestādēs un tiesā) aizgādnība konkrētajā gadījuma ir atzīstama par subjektīvi sevišķi grūtu un sarežģītu.

Ņemot vērā minēto, tiesa secināja, ka pieteicēja aizgādnību ir pamats atzīt gan objektīvi, gan subjektīvi par sevišķi grūtu un sarežģītu.

[10.7] No Civillikuma 316.panta izriet, ka ar aizgādnības atzīšanu par sevišķi grūtu un sarežģītu nav pietiekami, lai secinātu, ka atbildētājai ir pienākums obligāti iecelt personai vēl vienu aizgādni. No Civillikuma 316.panta izriet, ka atbildētājai ir piešķirta rīcības brīvība attiecībā uz administratīvā akta izdošanu.

[10.8] Lai rīcības brīvība tiktu pareizi izmantota, iestādei ir jāveic lietderības apsvērumi. No atbildētājas paskaidrojumiem izriet, ka šādos gadījumos ir jāizvērtē tādi apstākļi kā tas, vai konkrētā persona piekrīt kļūt par līdzaizgādni, kāds ir rīcībnespējīgās personas viedoklis par vēl viena aizgādņa iecelšanu, kāds ir esošā aizgādņa viedoklis par vēl viena aizgādņa iecelšanu, kā arī tas, vai konkrētā gadījumā nepastāv iespēja attiecīgos aizgādnības jautājumus risināt citā veidā un vai potenciālā līdzaizgādņa personība ir piemērota aizgādņa pienākumu pildīšanai. Tiesa atzina par pamatotu atbildētājas viedokli, ka šie ir tie apstākļi, kas ir jāvērtē, lemjot par rīcības brīvības izmantošanu vēl viena aizgādņa iecelšanas gadījumā.

[10.9] Tiesa konstatēja, ka atbildētāja ir vērtējusi turpmāk minētos apstākļus.

[10.9.1] Atbildētāja ir konstatējusi, ka /pers. D/ piekrīt kļūt par pieteicēja aizgādni. /pers. D/ ir norādījis, ka /pers. E/ varētu turpināt risināt ikdienas jautājumus, bet /pers. D/ risinātu juridiskos jautājumus. /pers. D/ arī tiesas sēdē apstiprināja, ka joprojām ir gatavs kļūt par pieteicēja aizgādni.

Atbildētāja ir konstatējusi, ka pieteicējs ir parakstījis iesniegumu, kurā viņš norādīja, ka vēlas, lai /pers. D/ ieceltu par viņa līdzaizgādni. Taču no lietas materiāliem izriet, ka vēlāk pieteicējs nav atcerējies, ka ir parakstījis tieši šāda satura iesniegumu. Tiesas sēdē pieteicējs norādīja, ka viņš vēlas, lai viņam tiktu iecelti divi aizgādņi.

Tiesa konstatēja, ka no lietas materiāliem izriet, ka /pers. E/ vēlas, lai /pers. D/ ieceltu par pieteicēja līdzaizgādni. /pers. E/ arī norāda, ka viņš pats varētu risināt ikdienas jautājumus, bet /pers. D/ varētu risināt juridiskos jautājumus.

Ņemot vērā minēto, tiesa secināja, ka neviena no iesaistītajām personām neiebilst pret /pers. D/ iecelšanu par pieteicēja līdzaizgādni. Gan /pers. D/, gan /pers. E/, ir pauduši gatavību darboties kā līdzaizgādņi. Lai arī pieteicējs ne vienmēr ir paudis skaidru viedokli par to, ka viņam ir vajadzīgs vēl viens aizgādnis, taču no lietas materiāliem ir redzams, ka pieteicējs pats arī vēlas, lai tiktu risināts jautājums par rīcībspējas atjaunošanu, un viņam nav iebildumu pret to, ka /pers. D/ palīdzētu risināt šos jautājumus. Tā kā pieteicējs ir parakstījis iesniegumu par /pers. D/ iecelšanu par viņa aizgādni, tiesas sēdē viņš apstiprināja, ka vēlas divus aizgādņus, un arī pieteicēja esošais aizgādnis ir norādījis, ka vēlas /pers. D/ iecelšanu par līdzaizgādni, tiesai nebija pamata apšaubīt, ka pieteicējs vēlas, lai /pers. D/ tiktu iecelts par viņa aizgādni.

[10.9.2] Izvērtējot to, vai nepastāv citi veidi, kā risināt jautājumu par rīcībspējas atjaunošanu pieteicējam un rīcībspējas atņemšanas tiesiskuma izvērtējumu, atbildētāja norādījusi, ka /pers. E/ varētu šos jautājumus risināt, izmatojot kompetenta jurista palīdzību, kā arī ir iespējams /pers. D/ izdot pilnvaru attiecīgu darbību veikšanai.

Tiesas ieskatā atbildētāja konkrētajā gadījumā ir nepamatoti uzskatījusi, ka jurista palīdzība varētu būt alternatīva /pers. D/ iecelšanai par līdzaizgādni. Pirmkārt, ir jāņem vērā, ka jurista algošana rada papildus izdevumus /pers. E/ un pieteicējam. Otrkārt, jurista algošana neatbrīvotu /pers. E/ no iesaistīšanas pieteicēja rīcībspējas jautājumu risināšanā, jo /pers. E/ būtu regulāri jāsazinās ar šo juristu, lai sekotu līdzi lietu virzībai.

Tāpat tiesas ieskatā atbildētāja nepamatoti uzskatījusi, ka priekšroka ir dodama tādam risinājumam kā pilnvaras izsniegšana /pers. D/. Tiesa atzina, ka /pers. D/ principā varētu darboties attiecīgo jautājumu risināšanā arī uz pilnvaras pamata. Taču nav pamata apgalvot, ka pilnvaras izsniegšana noteikti būtu labāks risinājums. /pers. D/ tiesas sēdē norādīja, ka viņam ir radušies sarežģījumi, darbojoties uz pilnvaras pamata. Tiesas ieskatā šādā gadījumā, kad pastāv diezgan līdzvērtīgas alternatīvas, kā risināt attiecīgos jautājumus, lielāks svars būtu piešķirams esošā aizgādņa viedoklim par labāko risinājumu, it īpaši tāpēc, ka konkrētajā gadījumā aizgādnība ir atzīstama par subjektīvi grūtu un sarežģītu. Tiesa konstatēja, ka no /pers. E/ sniegtajiem paskaidrojumiem izriet, ka labāks risinājums būtu /pers. D/ iecelšana par līdzaizgādni.

[10.9.3] Atbildētāja ir vērtējusi arī /pers. D/ personību. No lietas materiāliem un atbildētājas pārstāves paskaidrojumiem tiesas sēdē izriet, ka atbildētāja nav uzskatījusi par iespējamu /pers. D/ iecelšanu par līdzaizgādni tāpēc, ka /pers. D/ nav juridiskās izglītības, kā arī atbildētājai ir bažas par to, vai /pers. D/ kā līdzaizgādnis vienmēr rīkosies godprātīgi pieteicēja labākajās interesēs.

Tiesa atzina, ka atbildētāja nepamatoti ir piešķīrusi nozīmi faktam, ka /pers. D/ nav juridiskās izglītības. Atbildētāja nav ņēmusi vērā to, ka /pers. E/ ieskatā viņam ir vajadzīga vēl viena aizgādņa palīdzība tieši laika trūkuma un pieredzes trūkuma dēļ, nevis tikai juridisko zināšanu trūkuma dēļ. Sadalot pienākumus, katra aizgādņa pienākumu apjoms būtu mazāks, līdz ar to viņiem varētu būt pietiekami daudz laika attiecīgo pienākumu izpildei. Izvērtējot /pers. D/ pieredzi, tiesa atzina, ka /pers. D/ personības īpatnības nozīmē to, ka iestāžu pārstāvjiem ne vienmēr saskarsme ar /pers. D/ ir ļoti vienkārša. Taču tas tiesas ieskatā nevar būt pamats, lai noliegtu, ka /pers. D/ ir pietiekama pieredze dažādu jautājumu risināšanā iestādēs un tiesās. Turklāt tiesai neradās šaubas par to, ka /pers. D/ ir arī labākas zināšanas par rīcībspējas atņemšanas un atjaunošanas tiesisko regulējumu nekā /pers. E/. Līdz ar to tiesas ieskatā nav pamata uzskatīt, ka /pers. D/ palīdzība /pers. E/ nebūs lietderīga.

Izvērtējot atbildētājas šaubas par to, vai /pers. D/ kā līdzaizgādnis vienmēr rīkosies godprātīgi pieteicēja labākajās interesēs, tiesa konstatēja, ka šobrīd lietā nav tādu faktu, kas būtu ļāvuši atbildētājai jau izdarīt konkrētus secinājumus par to, ka /pers. D/ rīcība neatbilst pieteicēja labākajām interesēm. Šāds viedoklis ir balstīts uz pieņēmumiem. Atbildētāja pati mudināja pieteicēja iepriekšējos aizgādņus vairāk ņemt vērā pieteicēja vēlmi, lai tiktu izvērtēta iespēja atjaunot viņam rīcībspēju. Līdz ar to /pers. D/ aktīvāka darbība šajā jautājumā nevarētu tikt uzskatīta par tādu, kas neatbilst pieteicēja labākajām interesēm. Turklāt, kā atbildētāja pati ir norādījusi, tad jau šobrīd /pers. D/ var veikt daudzas darbības uz pilnvaras pamata. Līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka /pers. D/ neiecelšana par līdzaizgādni nodrošinās labāku pieteicēja interešu aizsardzību. Turklāt jāņem vērā, ka atbildētājai, ieceļot /pers. D/ par līdzaizgādni, tieši radīsies lielākas iespējas kontrolēt /pers. D/ darbības, jo /pers. D/ būs regulāri jāatskaitās atbildētājai par savām darbībām kā aizgādnim.

[10.10] Ņemot vērā minēto, tiesa secināja, ka atbildētāja ir pieļāvusi kļūdas, veicot lietderības apsvērumus. Tiesas ieskatā šādos gadījumos liela nozīme ir piešķirama pašas rīcībnespējīgās personas, kā to prasa arī Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām 12.panta ceturtā daļa. Tāpat liela nozīme piešķirama jau esošā aizgādņa viedoklim, it īpaši gadījumos, kad otra aizgādņa iecelšana ir saistīta ar to, ka aizgādnība ir atzīta konkrētam aizgādnim par subjektīvi grūtu un sarežģītu. Tikai tad, ja ir kādi nopietni iemesli, atbildētājai būtu pamats atteikties iecelt otru aizgādni personai, lai arī pati persona to vēlas un arī esošais aizgādnis vēlas palīdzību aizgādņa pienākumu pildīšanā. Konkrētajā gadījumā atbildētāja ir vispusīgi izvērtējusi konkrētās lietas apstākļus, taču nav konstatējusi tādus apstākļus, kas varētu būt par pamatu, lai liegtu /pers. D/ darboties kā pieteicēja aizgādnim. Atbildētājas ieskatā pieteicēja gadījumā vienkārši pietiek ar vienu aizgādni.Tādējādi tiesa secināja, ka atbildētāja ir pieļāvusi kļūdu, jo nav piešķīrusi pietiekamu nozīmi pieteicēja un /pers. E/ viedokļiem. Ņemot vērā minēto, tiesas ieskatā šādā gadījumā, kad nav konstatēti nopietni iemesli, kas varētu būt par šķērsli /pers. D/ iecelšanai par pieteicēja aizgādni, atbildētājai piešķirto rīcības brīvību ir iespējams pareizi izmantot tikai vienā veidā, proti, pieņemot lēmumu par /pers. D/ iecelšanu par pieteicēja aizgādni.

[10.11] Pieteikumā nav lūgts uzdot atbildētājai sadalīt aizgādņu pienākumus. Tiesa vērsa /pers. E/ un /pers. D/ uzmanību uz to, ka atbilstoši Civillikuma 318.pantam, pēc vispārēja noteikuma līdzaizgādņi pārvalda aizgādnību kopīgi un nedalīti, un tāpēc viņiem pārvaldības ziņā ir vienādas tiesības un vienādi pienākumi. Katra aizgādņa atsevišķi izdarīta darbība aizgādnības lietās ir spēkā un saista, ja vien viņš nav vispār pārkāpis savas aizgādņa tiesības un līdzaizgādņi nav pret viņa darbību cēluši noteiktas ierunas. Vienlaikus Civillikuma 326.pants paredz: ja aizgādņi vienojas sadalīt savā starpā kopīgos aizgādnības pienākumus, viņi var to darīt tikai uz savu pašu atbildību, turklāt šāds sadalījums nekādā ziņā neietekmē ne aizgādnībā esošās personas, ne trešo personu tiesības. Tomēr arī šajā gadījumā par katru darbību atbild vispirms tās izdarītājs. Savukārt Civillikuma 327.pants paredz, ka aizgādņi tomēr var arī prasīt, lai attiecīgā bāriņtiesa sadala starp viņiem aizgādnības pienākumus. Ja bāriņtiesa sadala aizgādnības pienākumus starp aizgādņiem, tad katrs atsevišķs aizgādnis pārzina tikai viņam norādīto daļu un atbild tikai par to.

[11] Par Administratīvās rajona tiesas 2012.gada 17.maija spriedumu daļā, ar kuru nolemts noraidīt atbildētājas lūgumu par tiesvedības izbeigšanu lietā, daļēji apmierināts pieteikums un uzlikts par pienākumu atbildētajai izdot administratīvo aktu, ar kuru par pieteicēja līdzaizgādni tiktu apstiprināts /pers. D/, un konstatēts, ka Lēmums bija prettiesisks, atbildētāja iesniedza apelācijas sūdzību.

Apelācijas sūdzība pamatota ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[11.1] Cilvēktiesību konvencijas 11.panta 2.punkts, citstarp, paredz, ka cilvēka tiesību uz biedrošanās brīvību izmantošanu nedrīkst pakļaut nekādiem ierobežojumiem, izņemot tos, kas noteikti ar likumu un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā. Tāpat Tiesībsarga pētījumā „Biedrošanās brīvība" norādīts, ka demokrātiskā sabiedrībā biedrošanās brīvības nav bezgalīgas. Satversmes 116.pants, citstarp, paredz, ka personas tiesības, kas noteiktas Satversmes 102.pantā, kas noteic, ka ikvienam ir tiesības apvienoties biedrībās, politiskās partijās un citās sabiedriskās organizācijās, var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos.

Ņemot vērā minēto, tiesa secinājumu, ka persona personiskajās tiesībās nevar tikt ierobežota, ir izdarījusi nepilnīgi un vienpusēji, vērtējot starptautiskās un nacionālās tiesību normas.

[11.2] Tiesa attiecībā uz aizgādņa pienākumiem nepamatoti atsaucas vienīgi uz Civillikuma 361.pantu, jo vispirms aizgādņa pienākumi ir paredzēti un aizgādnības būtība ir atklāta 360.pantā. No minētā panta secināms, ka gadījumā, ja persona tiek atzīta par rīcībnespējīgu, viņu gan mantiskajās, gan personiskajās attiecībās pārstāv aizgādnis, kas nozīmē, ka likumdevējs, pamatojoties uz Satversmes 116.pantā noteikto, lai aizsargātu rīcībnespējīgās personas intereses, ir ierobežojis rīcībnespējīgās personas arī personiskajās tiesībās, ko pierāda arī Civillikuma 34.pantā, 163.panta ceturtajā daļā, 420.panta pirmajā daļā, 421.panta otrajā daļā un 1405.pantā, kā arī Saeimas vēlēšanu likuma 2.pantā un 5.panta 1.punktā noteiktais.

Ja pieņemtu, ka rīcībnespējīgā persona nav ierobežota personiskajās tiesībās un tādējādi var būt kādas biedrības biedrs, un biedrība var viņu pārstāvēt, kā to paredz Biedrību un nodibinājumu likuma 10.panta otrā daļa, tad faktiski zustu aizgādnības institūta un aizgādņa iecelšanas jēga, jo tiek radīta situācija, ka jebkura persona var uzņemties pārstāvēt rīcībnespējīgo un rīkoties viņa vārdā bez jebkādas bāriņtiesas kontroles un izvērtēšanas, kas noteikti var apdraudēt rīcībnespējīgās personas intereses, kas ir pretrunā ar likumdevēja gribu, veidojot aizgādnības institūtu kā mehānismu, kas īpaši aizsargā rīcībnespējīgās personas.

Tiesa nav vērtējusi ne Satversmes 116.pantu, ne Civillikuma 360.pantu, ne arī vērtējusi rīcībnespējas tiesību institūta būtību un

rīcībnespējīgās personas intereses kopumā.

[11.3] Nepamatots ir tiesas norādītais, ka jāņem vērā ANO konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām 29.pants, jo Latvijai konvencija ir saistoša no 2010.gada 31.marta, bet pieteicējs kļuva par Biedrības biedru 2009.gada 28.oktobrī, līdz ar to uz lietas ierosināšanas brīdi tiesā viņa stāšanās Biedrībā nebija spēkā.

[11.4] Lai persona varētu stāties biedrībā, tai ir jāpauž sava patiesa brīva griba, bet pieteicēja gribas patiesums būt par Biedrības biedru un iecelt viņam līdzaizgādni ir apšaubāms. 2011.gada 28.jūlija atskaitē par psihologa darbu pieteicēja lietā norādīts, ka sarunas laikā ar pieteicēju viņam tika vaicāts, kādu iesniegumu viņš ir iesniedzis Bāriņtiesā. Sākotnēji pieteicējs neatcerējās, ka būtu rakstījis iesniegumu, taču vēlāk atcerējās, ka esot parakstījis gatavu, atsūtītu iesniegumu. Sociālās aprūpes centra 2010.gada 20.janvāra vēstulē norādīts, ka radies iespaids, ka /pers. D/ rīcībnespējīgus klientus izmanto savtīgās interesēs. Tāpat nav pamata uzskatīt, ka pieteicējs pats meklējis Biedrības palīdzību un mēģinājis ar Biedrību kontaktēties, jo no tiesas sēdē gan /pers. E/, gan /pers. D/ norādītā, secināms, ka /pers. E/ lūgums /pers. D/ pēc palīdzības un vēlmes paušana kļūt par Biedrības biedru bija /pers. E/ iniciatīva, nevis pieteicēja griba.

Ņemot vērā minēto, nevar apgalvot, ka pieteicēja griba 2009.gadā uz lietas ierosināšanas brīdi bija patiesa, jo, ja persona tika atzīta par rīcībnespējīgu noteiktu veselības problēmu dēļ, tās veselības stāvoklis var ietekmēt spēju objektīvi uztvert un novērtēt situāciju, un sniegt adekvātu viedokli. Katrā konkrētā gadījumā rīcībnespējīgās personas viedoklis ir jānoskaidro un jānovērtē atbilstoši tās veselības stāvoklim, spējām un konkrētās lietas apstākļiem. Tiesa nav vērtējusi pieteicēja veselības stāvokli un gribas patiesumu, vai tiešām tā bija viņa griba stāties Biedrībā.

Arī pašreiz nevar noskaidrot pieteicēja skaidru viedokli vienīgi no pirmās instances tiesas sēdē viņam uzdotā viena jautājuma. Tas, ka patreiz pieteicējam, /pers. D/ un /pers. E/ nav iebildumu, ka pieteicējs ir Biedrības biedrs, nevar tikt attiecināts arī uz lietas ierosināšanas brīdi.

[11.5] Tiesa nav ņēmusi vērā un vērtējusi Datu valsts inspekcijas, Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas un Tieslietu ministrijas viedokļus.

[11.6] Saistībā ar Satversmes tiesas 2010.gada 27.decembra spriedumu lietā Nr.2010 – 38 – 01 nospriesto līdz apelācijas sūdzības sastādīšanas brīdim nav izstrādāts jauns normatīvais regulējums. Savukārt likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ģimenes tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 21.panta otrajā daļā norādīts, ka līdz attiecīgo likumu grozījumu spēkā stāšanās dienai Civillikuma, Civilprocesa likuma un Bāriņtiesu likuma noteikumi piemērojami, tiktāl, ciktāl tie nav pretrunā ar šā likuma 22. – 26.pantā noteikto.

Satversmes tiesas spriedumā norādītais ir vērsts uz procesa par personas atzīšanu par rīcībnespējīgu uzlabošanu nākotnē. Ja likumdevējs vēlētos noteikt, ka visas rīcībnespējīgās personas pēc minētā sprieduma tiktu atzītas par rīcībspējīgām, tas būtu noteikts likumā „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ģimenes tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību".

[11.7] Tiesas secinājumi par to, kāpēc pieteicēja aizgādnības lieta ir objektīvi sevišķi grūta un sarežģīta, ir nemotivēti un kļūdaini, jo atbilstoši tiesas viedoklim atbildētājai katrā aizgādnības lietā, kurā persona uzskata, ka tās rīcībspējas atņemšanas procesā tika pieļauti pārkāpumi vai tā vēlas atjaunot rīcībspēju, rīcībnespējīgajam ir jāieceļ līdzaizgādnis.

Spriedumā norādītais liecina par tiesas neizpratni par rīcībspējas atjaunošanas procesu. Ņemot vērā Civillikuma 270.panta pirmo daļu, aizgādnim nav tiesību vērsties ar pieteikumu tiesā par personas atzīšanu par rīcībspējīgu, jebkurā gadījumā aizgādnim jāvēršas Bāriņtiesā vai pie prokurora. Tas nozīmē, ka rīcībspējas atjaunošanas jautājumā aizgādnim nav nepieciešama īpaša citu personu palīdzība vai atbalsts, bet pietiek ar vēršanos bāriņtiesā, kurā izvērtēs lietas apstākļus, iegūs pierādījumus, iesniegs pieteikumu tiesā un piedalīsies konkrētās lietas iztiesāšanā. Tādējādi rīcībspējas atjaunošanas jautājuma risināšana faktiski pat nav aizgādņa pienākums un nav atkarīga no aizgādņa īpašām zināšanām, darbībām, kā neprasa arī nemaz laiku, un viennozīmīgi nepadara aizgādnību par sevišķi grūtu un sarežģītu. Tāpat atbildētāja saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 42.panta pirmās daļas 1.punktu var dot norādījumus aizgādnim, kas nozīmē, ka situācijās, kur aizgādnim ir vajadzīgs atbalsts, to var sniegt atbildētāja, nevis citas personas, un primāri pēc palīdzības aizgādnim jāvēršas Bāriņtiesā. /pers. E/ nav vērsies Bāriņtiesā ar lūgumu sniegt viņam atbalstu.

Ņemot vērā Civilprocesa likuma 483.pantu, ja aizgādnim ir informācija par pārkāpumiem lietā par pieteicēja atzīšanu par rīcībnespējīgo, viņš var par to ziņot prokuroram un tieši prokurors attiecīgi veiks darbības minētā sakarā, un nav pamata iesaistīt kādas citas personas šajā procesā. Savukārt aizgādnim saskaņā ar Civillikuma 360.pantu ir pienākums pārvaldīt rīcībnespējīgā mantu un gādāt par personu, nevis rast problēmas un pārkāpumus procesā par personas atzīšanu par rīcībnespējīgu.

Aizgādņa subjektīvais viedoklis par potenciālajiem pārkāpumiem nevar būt par pamatu uzskatīt lietu par objektīvi sevišķi grūtu un sarežģītu.

Kad atbildētājai būs saistošs jauns nacionālais normatīvais regulējums attiecībā uz rīcībspējas ierobežošanu, tad atbildētāja arī veiks nepieciešamās darbības aizgādnības lietās. Uz Lēmuma pieņemšanas brīdi attiecīgā Konvencija nebija spēkā, līdz ar to atbildētājai nebija un nav pamata uzskatīt un vērtēt, vai aizgādnības lieta ir vai nav sarežģīta jauna normatīva regulējuma dēļ.

Konkrētajā gadījumā lieta nav uzskatāma par objektīvi sevišķi grūtu un sarežģītu, jo pieteicējam īpašuma, kuram ir nepieciešama pārvaldība, nav, atbildētājas rīcībā nav informācijas, ka rīcībnespējīgajam būtu kādas kredītsaistības, kā arī aizgādņa /pers. E/ darbībā nav konstatēta prettiesiska vai rīcībnespējīgā interesēm neatbilstoša rīcība.

[11.8] /pers. E/ nav paudis, ka atbalsta pieteicēja dalību Biedrībā, ne pieteikuma iesniegšanas brīdī, ne lietas ierosināšanas brīdī, bet vienīgi tiesas sēdē. Tāpat /pers. E/ Bāriņtiesas 2011.gada 22.septembra sēdē paskaidroja, ja pieteicējam netiks iecelts otrs aizbildnis, viņš spēs pilnvērtīgi pildīt pieteicēja aizgādņa pienākumus.

[11.9] Tiesas konstatētais par /pers. E/ iespējām pieteicēja interešu nodrošināšanā nevar būt par pamatu, lai aizgādnības lietu uzskatītu par sevišķi grūtu un sarežģītu, ņemot vērā Civillikuma 356. un 240.pantu un Bāriņtiesu likuma 29.panta pirmās daļas

1.punktu, no kā izriet, ka Bāriņtiesa izvērtē, vai personai ir spējas un īpašības aizgādņa pienākuma pildīšanai, un personas motivāciju kļūt par aizbildni.

Ja pēc aizgādņa iecelšanas, aizgādnis konstatē, ka viņam ir grūtības pildīt aizgādņa pienākumus, viņam ir jāvēršas Bāriņtiesā, un Bāriņtiesa nepieciešamības gadījumā ieceļ līdzaizgādni. Lēmuma pieņemšanas brīdī /pers. E/ nebija sarežģīti risināt ar pieteicēju saistītus jautājumus.

[11.10] Nav pamata uzskatīt, ka Lēmums ir prettiesisks, jo ņemot vērā, ka Bāriņtiesas sēdē pieteicējs pauda viedokli, ka vēlas, lai par viņa aizgādni tiek iecelts /pers. E/, kā arī nav nepieciešamības iecelt vēl vienu aizgādni, savukārt /pers. D/ paskaidroja, ka piekrīt tam, ka /pers. E/ izsniedz viņam pilnvaru pārstāvēt pieteicēja intereses tiesā. /pers. E/ paskaidroja, ka gadījumā, ja tiks pieņemts Lēmums par līdzaizgādņa neiecelšanu, neuzskatīs lēmumu par nepareizu.

[11.11] Atsevišķos gadījumos aizgādnības lietas var būt vienīgi objektīvi sevišķi grūtas un sarežģītas, lietu nevar identificēt par subjektīvi sevišķi grūtu un sarežģītu, kad kāds vēlas, lai tiktu iecelts līdzaizgādnis. Aizgādņa darbību var vērtēt tikai pēc iecelšanas un sākšanas pildīt savus pienākumus, tikai tad aizgādnis var konstatēt kaut ko sev subjektīvi sevišķu grūtu.

[11.12] Pretēji tiesas norādītajam Bāriņtiesa, atsakot /pers. D/ iecelt par rīcībnespējīgā aizbildni un faktiski izbeidzot lietu, nekonstatējot, ka konkrētā lieta ir sarežģīta, nav vērtējusi /pers. D/ spējas un īpašības.

Ņemot vērā minēto, tiesai atbilstoši APL 103.panta otrajai daļai un 107.panta ceturtajai daļai, un administratīvo tiesu judikatūras atziņām saistībā ar objektīvā izmeklēšanas principu, uzliekot atbildētājai par pienākumu iecelt /pers. D/ par pieteicēja līdzaizgādni, bija jāvērtē /pers. D/ spējas un īpašības, veselības stāvoklis, vai viņš var pildīt aizgādņa pienākumus.

Tiesa, uzliekot Bāriņtiesai attiecīgo pienākumu, pati nav noskaidrojusi nepieciešamo informāciju, un nav ņēmusi vērā un vērtējusi Bāriņtiesas rīcībā esošo informāciju par /pers. D/ un tiesai iesniegtos pierādījumus no Sociālās aprūpes centra, un psihologa atskaiti par darbu ar pieteicēju, tādējādi rupji pārkāpjot objektīvās izmeklēšanas principu.

[11.13] Bāriņtiesas norādītais par pilnvaras izsniegšanu /pers. D/ tika sniegts kā papildus apliecinājums tam, ka /pers. D/ jau pašreiz var rīkoties pieteicēja interesēs, turklāt tas, ka /pers. D/ rodas problēmas, darbojoties uz pilnvaras pamata, nevar būt par argumentu viņa iecelšanai par līdzaizgādni, jo pilnvarā nav ietverti ierobežojumi, kas liegtu darboties rīcībnespējīgā vārdā.

[11.14] Tiesas secinātais par /pers. D/ pieredzi un zināšanām, kas ir labākas nekā /pers. E/, nav pierādīts un nevar būt par pamatojumu spriedumam.

[12] Administratīvajā apgabaltiesā saņemti Biedrības paskaidrojumi.

Paskaidrojumos norādīts, ka atbildētāja balsta savus argumentus uz Civillikuma 358. un 364.pantu, kuros atrunāta rīcībnespējīgās personas mantas pārvaldība, nevis liegts personai būt par kādas biedrības biedru, liedzot pieteicējam ar Biedrības palīdzību celt savu pilsonisko pašapziņu.

Bāriņtiesa neievēro ANO Ģenerālās Asamblejas 1991.gada 17.decembra rezolūciju Nr.46/119 „Principi garīgi slimo personu aizsardzībai un garīgās veselības uzlabošanai", proti, 1., 13. un 18.principu, Eiropas Padomes Parlamentārās Asamblejas Rekomendācijas Nr.818 no 08.10.1977 „Par garīgo slimību stāvokli" 13.panta trešo daļu, *Cilvēktiesību konvencija*s 6.panta trešās daļas c) punktu un 53.pantu, Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām 14.panta trešās daļas d) punktu, Eiropas Pamattiesību hartas 47.panta otro daļu, 1969.gada 23.maija Vīnes konvencijas par Starptautisko līgumu tiesībām 26. un 27.pantu un Eiropas Padomes Ministru komitejas Rekomendācijas Nr.R (99) 4 no 23.02.1999 „Par principiem attiecībā uz pieaugušo rīcībnespējīgo personu tiesību aizsardzību" 9.principu, no kā aizriet, ka pieteicēja vēlmes par /pers. D/ kā līdzaizgādņa iecelšanu tiesai ir jārespektē.

[13] Apgabaltiesa atbilstoši APL 304.panta pirmajai daļai administratīvo lietu pabeidza skatīt rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[14] Noklausījusies administratīvā procesa dalībnieku paskaidrojumus un izvērtējusi lietas materiālus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pieteikums ir apmierināms daļā un apelācijas sūdzība nav pamatota.

[15] Apgabaltiesa konstatē, ka ar Administratīvās rajona tiesas 2012.gada 17.maija spriedumu noraidīts atbildētājas lūgums par tiesvedības izbeigšanu lietā, pieteikums daļēji apmierināts un uzlikts par pienākumu atbildētājai izdot administratīvo aktu, ar kuru par pieteicēja līdzaizgādni tiktu apstiprināts /pers. D/, un konstatēts, ka Lēmums bija prettiesisks, un noraidīts pieteikums daļā par kaitējuma atlīdzinājumu pieteicējam Ls 80 000 apmērā.

Atbildētāja iesniedza apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2012.gada 17.maija spriedumu daļā, ar kuru nolemts noraidīt atbildētājas lūgumu par tiesvedības izbeigšanu lietā, daļēji apmierināts pieteikums un uzlikts par pienākumu atbildētajai izdot administratīvo aktu, ar kuru par pieteicēja līdzaizgādni tiktu apstiprināts /pers. D/, un konstatēts, ka Lēmums bija prettiesisks.

Tādējādi apgabaltiesa konstatē, ka Administratīvās rajona tiesas 2012.gada 17.maija spriedums daļā, ar kuru noraidīts pieteikums daļā par kaitējuma atlīdzinājumu pieteicējam Ls 80 000 apmērā, ir stājies spēkā un apgabaltiesai ir jāizskata lieta pieteikuma daļā, kurā lūgts apstiprināt par līdzaizgādni /pers. D/.

[16] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu, ja tiesa, izskatot lietu, atzīst, ka zemākās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tā sprieduma motīvu daļā var norādīt, ka pievienojas zemākas instances tiesas sprieduma motivācijai. Šādā gadījumā šā likuma 251.panta piektajā daļā noteiktos apsvērumus sprieduma motīvu daļā var nenorādīt.

Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesa ir pareizi konstatējusi lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus. Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, līdz ar to Administratīvā apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu pievienojas pirmās instances tiesas lietas apstākļu konstatējumam un sprieduma motivācijai un Administratīvā procesa likuma 251.panta piektajā daļā norādītos apsvērumus atkārtoti nenorāda.

Administratīvā apgabaltiesa atkārtoti nenorāda to apelācijas sūdzībā minēto argumentu motivāciju par kuriem pirmās instances tiesas spriedumā ir sniegta motivācija un kurai ir pievienojusies apgabaltiesa.

[17] Spēkā esošā Civillikuma 360.panta redakcija noteic, ja tiesa ierobežo personas rīcībspēju garīga rakstura vai citu veselības traucējumu dēļ, tā paziņo par to bāriņtiesai, kas pēc vajadzības ieceļ pār šo personu vienu vai vairākus aizgādņus, kam uzdod rīkoties tiesas noteiktajā apjomā.

Aizgādnis palīdz aizgādnībā esošajam apgūt prasmes un spējas, kas nepieciešamas, lai viņš varētu atjaunot savu rīcībspēju.

Aizgādnis nodrošina aizgādnībā esošās personas kopšanu, tomēr viņam nav pienākuma pašam kopt šo personu.

Tātad arī patlaban spēkā esošā norma paredz, ka personai var būt arī vairāki aizgādņi, tomēr tā nenosaka, kādos gadījumos tie būtu ieceļami.

Taču Civillikuma 356.pants paredz, ka aizgādnība pār pilngadīgajiem pakļauta attiecīgiem noteikumiem par aizbildnību pār nepilngadīgajiem, ciktāl šie noteikumi nerunā pretim sekojošiem. Savukārt Civillikuma 316.pants noteic, ka katras aizbildnības pārvaldībai ieceļams viens aizbildnis. Sevišķi grūtām un sarežģītām aizbildnībām var iecelt arī vairākus, tomēr nevairāk par trijiem.

Saskaņā ar Bāriņtiesas likuma 29.pantu (personas atbilstība aizbildņa pienākumu pildīšanai) bāriņtiesa raugās, lai par aizbildni ieceļamajai personai būtu aizbildņa pienākumu pildīšanai nepieciešamās spējas un īpašības, un izvērtē personas: 1) motivāciju kļūt par aizbildni; 2) ģimenes locekļu savstarpējās attiecības; 3) nodarbinātību; 4) dzīves apstākļus; 5) spēju pārstāvēt bērnu personiskajās un mantiskajās attiecībās.

Izvērtējot personas atbilstību aizbildņa pienākumu pildīšanai, bāriņtiesa ņem vērā atzinumus par personas veselības stāvokli, ko sniedz ģimenes ārsts, kura veselības aprūpē persona atradusies vismaz sešus mēnešus, kā arī psihiatrs un narkologs (29.panta otrā daļa).

Civillikuma 355.panta pirmā daļa noteic, ka aizgādņus pār pilngadīgajiem pēc tiesas sprieduma ieceļ attiecīgā bāriņtiesa, kurai jānoskaidro personas viedoklis par ieceļamo aizgādni, ja vien šī persona spēj to formulēt. Bāriņtiesa par aizgādni var iecelt personas izraudzīto aizgādni, aizgādnībā nododamā laulāto vai kādu no tuvākajiem radiniekiem, turklāt bāriņtiesai jāievēro tās personas pēdējās gribas rīkojums, kura atstājusi viņam mantojumu.

[18] Apgabaltiesa 2013.gada 5.jūnija tiesas sēdē, ņemot vērā, ka Bāriņtiesai, izlemjot jautājumu par aizgādņa iecelšanu, ir jāpārliecinās, vai izraudzītajai personai piemīt nepieciešamās spējas un īpašības, bet, tā kā tā, pieņemot Lēmumu, nav veikusi izvērtējumu, uzlika Bāriņtiesai pienākumu veikt šādu izvērtējumu.

Ar Bāriņtiesas 2013.gada 2.jūlija lēmumu Nr.1-6/1678 nolemts atzīt, ka /pers. D/ ir atbilstošas spējas un īpašības aizgādņa pienākumu pildīšanai *(lietas 2.sējuma 223.-228.lapa)*.

No lēmuma konstatējams, ka Bāriņtiesā ir saņemta SIA „S.Mickevičas ārsta prakses" izziņa, kurā nav norādītas kontrindikācijas, kuru dēļ /pers. D/ nespētu pildīt aizgādņa pienākumus. /pers. D/ ir iepazīstināts ar aizgādņa tiesībām un pienākumiem, kā arī ir informēts, ka katru gadu līdz 1.februārim ir jāiesniedz Bāriņtiesai norēķins par aizgādnībā esošās personas mantas pārvaldību. Bāriņtiesas psihologs ir noskaidrojis /pers. A/ viedokli par iespējamo līdzaizgādņa iecelšanu viņam. /sensitīvi personas dati/. Savukārt VSIA ,,Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centrs" Narkoloģiskās palīdzības dienesta 2013.gada 21.jūnija izziņā norādīts, ka par /pers. D/ Narkoloģiskās palīdzības dienesta Ambulatori konsultatīvajā nodaļā datu nav un Narkoloģiskās palīdzības dienesta stacionārā viņš nav ārstējies. Iekšlietu ministrijas Informācijas centra datu bāzes 2013.gada 21.jūnija izdrukas apliecina, ka /pers. D/ nav administratīvi un krimināli sodīts. Arī /pers. D/ sievas /pers. F/ 2013.gada l.jūlija iesniegumā norādīts, ka viņa piekrīt, ka /pers. D/ uzņemas aizgādņa pienākumu pildīšanu jebkurai personai, kuru tiesa nelikumīgi atzinusi par rīcībnespējīgu.

Bāriņtiesas sēdē /pers. D/ paskaidrojis, ka viņš ne tikai vēlas būt par /pers. A/ aizgādni, bet uzstāj, lai Bāriņtiesa viņu ieceļ par /pers. A/ līdzaizgādni, jo uz pilnvaras pamata, ko /pers. D/ izsniedza aizgādnībā esošā aizgādnis /pers. E/, viņš nevar vispusīgi un pilnvērtīgi pārstāvēt /pers. A/ intereses. /pers. D/ paskaidrojis, ka, pārstāvot /pers. A/ uz pilnvaras pamata, viņam nav tikpat plašas rīcības brīvības kā aizgādnim, ko iecēlusi Bāriņtiesa. Esošā pilnvarojuma ietvaros /pers. D/ tiek radīti šķēršļi, tādēļ viņš vēlas uzņemties

līdzaizgādņa pienākumus, lai varētu kvalitatīvi pārstāvēt un nodrošināt /pers. A/ vislabākās intereses. /pers. D/ norādījis, ka viņš reti apciemo /pers. A/ VSAC, savukārt pastāvīgi telefoniski sazvanās ar aizgādnībā esošo. /pers. A/ veselības stāvoklis ir stabils, /pers. A/ ir adekvāts, proti, aizgādnībā esošais pats brauc pie aizgādņa un uz Rīgu pie draugiem. /pers. D/ uzsvēra, ka /pers. E/ risina /pers. A/ sadzīves jautājumus, taču /pers. D/ ir uzņēmies risināt juridiskos jautājumus, jo viņam ir plašākas iespējas un zināšanas juridisku jautājumu risināšanā. /pers. D/ un /pers. E/ savstarpējās attiecības ir ļoti labas, konfliktu viņu starpā nav. Visus risināmos jautājumus /pers. D/ un /pers. E/ saskaņo. /pers. D/ norādījis, ka /pers. E/ vērsās pie viņa ar lūgumu pēc palīdzības, un ideja par līdzaizgādņa nepieciešamību /pers. A/ ir /pers. E/ iniciatīva.

Bāriņtiesas sēdē /pers. A/ ir paskaidrojis, ka viņam nepieciešams otrs aizgādnis un ir vēlējies, lai /pers. D/ kļūtu par viņa līdzaizgādni. /pers. A/ un /pers. D/ savstarpējās attiecības ir labas, un /pers. A/ uzticas /pers. D/.

Tātad no Bāriņtiesas lēmuma satura konstatējams, ka Bāriņtiesa ir izvērtējusi, vai par aizgādni ieceļamajai personai būtu aizgādņa pienākumu pildīšanai nepieciešamās spējas un īpašības, kā arī ir ņēmusi vērā /pers. A/ viedokli par /pers. D/ iecelšanu par viņa līdzaizgādni. /pers. A/ vēlas, lai viņam būtu divi aizgādņi – /pers. E/ un /pers. D/. Tāpat Bāriņtiesa ir ņēmusi vērā /pers. D/ viedokli, ka viņš vēlas būt par /pers. A/ līdzaizgādni, vēlas pārstāvēt viņu dažādās tiesvedībās, nepieciešamības gadījumā risināt juridiskus jautājumus /pers. A/ interesēs, kā arī risināt jautājumus, kas saistīti ar mantas pārvaldību. Bāriņtiesa ir arī noskaidrojusi, ka /pers. D/ ir vērsies Eiropas Cilvēktiesību tiesā /pers. A/ interešu nodrošināšanai un tiesa nospriedusi Latvijas Republikai pienākumu izmaksāt aizgādnībā esošajam kompensāciju 15 000 eiro. Tādējādi Bāriņtiesa ir secinājusi, ka /pers. D/ ir nepieciešamās juridiskās zināšanas, lai varētu kvalitatīvi veikt līdzaizgādņa pienākumus. Bāriņtiesa ir ņēmusi vērā, ka /pers. D/ ir iecelts par aizgādni vēl vienai personai un veic aizgādņa pienākumus apzinīgi.

Apgabaltiesa nesaskata kļūdas izvērtējumā un atzīst par pareizu vērtējumu un izdarīto secinājumu, ka /pers. D/ ir nepieciešamās spējas un īpašības aizgādņa pienākumu veikšanā.

[19] Apgabaltiesa nepiekrīt apelācijas sūdzībā norādītajam argumentam, kas atspoguļots šī sprieduma [11.7] otrajā rindkopā turpmāk norādīto apsvērumu dēļ.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma pārejas noteikumu 61.punktu *(redakcijā, kas stājas spēkā 2013.gada 1.janvārī)* persona, kuru tiesa līdz 2011.gada 31.decembrim atzinusi par rīcībnespējīgu gara slimības vai plānprātības dēļ un nodibinājusi aizgādnību tās izlaidīgas vai izšķērdīgas dzīves dēļ, kā arī alkohola vai citu apreibinošo vielu lietošanas dēļ, turpmāk uzskatāma par personu ar rīcībspējas ierobežojumu bez personisko nemantisko tiesību ierobežojuma. Līdz brīdim, kad stājas spēkā attiecīgie grozījumi citos normatīvajos aktos, tiesiskais regulējums attiecībā uz rīcībnespējīgo personu un to personu, kurai nodibināta aizgādnība tās izlaidīgas vai izšķērdīgas dzīves dēļ, kā arī alkohola vai citu apreibinošo vielu lietošanas dēļ, tulkojams un piemērojams saskaņā ar šajā likumā un Civillikumā noteikto.

Šo pārejas noteikumu 61.punktā minētās personas rīcībnespēja pārskatāma pēc tādiem pašiem noteikumiem kā personai ar rīcībspējas ierobežojumu. Aizgādnim ir pienākums par šo pārejas noteikumu 61.punktā minēto personu iesniegt tiesā pieteikumu par rīcībspējas ierobežojuma pārskatīšanu četru gadu laikā pēc šo grozījumu spēkā stāšanās, ja pieteikums par rīcībspējas ierobežojuma pārskatīšanu nav iesniegts tiesā vai attiecībā uz to nav stājies spēkā spriedums. Ja pēc minētā termiņa tiesā nav iesniegts pieteikums par personas rīcībspējas ierobežojuma pārskatīšanu vai attiecībā uz to nav stājies spēkā spriedums, bāriņtiesa gada laikā no iepriekš minētā aizgādnim uzliktā pienākuma termiņa notecējuma informē prokuratūru par tādām rīcībnespējīgām personām, kurām nepieciešams pārskatīt rīcībspējas ierobežojumu. Tiesa informē ledzīvotāju reģistru, ka ir saņēmusi pieteikumu par rīcībspējas ierobežojuma pārskatīšanu rīcībnespējīgai personai, kurš iesniegts pēc četriem gadiem no dienas, kad stājās spēkā attiecīgie grozījumi. Iedzīvotāju reģistrs informē prokuratūru, kurai personai pēc četriem gadiem no dienas, kad stājās spēkā šie grozījumi, nav stājies spēkā spriedums par rīcībspējas ierobežojuma pārskatīšanu un kurai šo pārejas noteikumu 61.punktā minētajai personai tiesā ir ierosināta rīcībspējas ierobežojuma pārskatīšana. Prokuratūra iesniedz pieteikumu tiesā par minētās personas rīcībspējas ierobežojuma pārskatīšanu septiņu gadu laikā no šo grozījumu spēkā stāšanās dienas (Civilprocesa likuma pārejas noteikumu 62.punkts).

Tātad nav pamatots Bāriņtiesas arguments, ka rīcībspējas atjaunošanas jautājuma risināšana nav aizgādņa pienākums un nav atkarīga no aizgādņa īpašām zināšanām, darbībām, kā arī neprasa laiku.

Turklāt, kā izriet no apgabaltiesas 2013.gada 5.jūnija tiesas sēžu protokola un /pers. D/ un aizgādņa /pers. E/ paskaidrojumiem, saistībā ar /pers. A/ ir nepieciešams risināt jautājumu par rīcībnesspējas pārskatīšanu, jāiepazīstas ar civillietu par /pers. A/ atzīšanu par rīcībnespējīgu, lai konstatētu, vai nav pieļauti pārkāpumi,dzīvesvietas, dzīvokļa (dzīvokļa privatizācijas anulēšana), mantas un privatizācijas sertifikātu atgūšanas jautājumus, kam nepieciešamas juridiskas zināšanas un laiks, kurš nav aizgādnim /pers. E/ (strādā algotu darbu un ir ļoti aizņemts darbā). Tāpat apgabaltiesa uzskata, ka nevar atstāt bez ievērības faktu, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir piespriedusi /pers. A/ kompensāciju, kuru arī būs jāpārvalda.

Ņemot vērā norādīto, kā arī /pers. E/ paskaidrojumus (nav pietiekama laika, jo strādā algotu darbu, nav zināšanu juridiskajos jautājumos un pieredze dokumentu kārtošanā iestādēs, nedzīvo Rīgā, tādēļ speciāli jābrauc uz Rīgu un jākārto dokumenti, ir nepieciešams otrs aizgādnis /pers. D/) un /pers. A/ viedokli par otra aizgādņa nepieciešamību, kā arī /pers. D/ vēlmi kļūt par /pers. A/ aizgādni, apgabaltiesa uzskata, ka ir lietderīga un nepieciešama otra līdzaizgādņa iecelšana, lai risinātu iepriekš norādītos jautājumus, turklāt no /pers. D/ un /pers. E/ paskaidrojumiem izriet, ka /pers. D/ ir sastapies ar šķēršļiem (piemēram, AS „Latvijas krājbanka" nav sniegusi informāciju par /pers. A/ privatizācijas sertifikātu kontu, jo /pers. D/ nav to personu lokā, kam var sniegt šādu informāciju) dažādu jautājumu risināšanā, kas saistīti ar /pers. A/, izmantojot /pers. E/ izsniegto pilnvaru.

[20] Kā izriet no lietas materiāliem, /pers. A/ divi aizgādņi (/pers. B/ un /pers. C/) ir bijuši jau iepriekš, tādēļ apgabaltiesa nesaskata pamatu atbildētājas argumentam, ka nav nepieciešami divi aizgādņi, jo aizgādnība nav grūta un sarežģīta.

[21]Apgabaltiesa uzskata, ka konstatētajos apstākļos un ņemot vērā Bāriņtiesas 2013.gada 2.jūlija lēmumu Nr.1-6/1678, ar kuru atzīts, ka /pers. D/ ir atbilstošas spējas un īpašības aizgādņa pienākumu pildīšanai, ir pamats apmierināt Biedrības pieteikumu daļā un uzlikt pienākumu Rīgas bāriņtiesai mēneša laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas izdot administratīvo aktu, ar kuru par /pers. A/ līdzaizgādni tiktu apstiprināts /pers. D/.

Apgabaltiesa atzīst, ka Bāriņtiesa nepamatoti atteica iecelt /pers. A/ otru aizgādni /pers. D/, tādēļRīgas bāriņtiesas 2011.gada 22.septembra lēmums Nr.1-6/2139 bija prettiesisks.

[22] Vienlaicīgi apgabaltiesa norāda, ka pirmās instances tiesai nebija atsevišķi jālemj par atbildētājas lūgumu par tiesvedības izbeigšanu lietā, izskatot lietu pēc būtības.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda:

apmierināt biedrības „Latvijas Pilsoniskā Cilvēktiesību Komisija" pieteikumu daļā.

Uzlikt pienākumu Rīgas bāriņtiesai mēneša laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas izdot administratīvo aktu, ar kuru par /pers. A/ līdzaizgādni tiktu apstiprināts /pers. D/.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente S.Kanenberga

Tiesneses I.Meldere

U.Mihailova